

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2013. Prezenta traducere a fost realizată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ea nu obligă în niciun fel Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea referințele cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul acestui document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

SECȚIA A DOUA

CAUZA EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI împotriva TURCIEI

(Cererea nr. 20641/05)

HOTĂRÂRE
[Extras]

STRASBOURG

25 septembrie 2012

*Această hotărâre va deveni definitivă în condițiile prevăzute de articolul 44 § 2
din convenție*

În cauza Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası împotriva Turciei,

Curtea Europeană a drepturilor Omului (secția a doua), reunită într-o Cameră compusă din :

Françoise Tulkens, *președinte*,

Danutė Jočienė,

Isabelle Berro-Lefèvre,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Hellen Keller, *judecători*,

și Françoise Ellens-Passos, *grefier adjunct de secție*,

După ce a deliberat în cameră de consiliu la 28 august 2012,

Pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 20641/05) îndreptată împotriva Turciei, prin care un sindicat de drept turc, *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası* („reclamantul”), a sesizat Curtea la data de 3 iunie 2005 în temeiul articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul a fost reprezentat în fața Curții de d-nul A. Sayılır, avocat la Ankara. Guvernul turc („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul său.

3. Reclamantul se plânge de încălcarea articolelor 6, 10 și 11 din convenție.

4. La 6 noiembrie 2009, cererea a fost comunicată Guvernului. Așa cum prevede articolul 29 § 1 din convenție, Curtea a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

5. Sindicatul salariaților din educație și știință (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası* („*Eğitim-Sen*”) – „sindicatul”) a fost înființat la Ankara la data de 13 ianuarie 1995. Conform informațiilor furnizate, acesta numără 167 000 de aderenți, este constituit din 90 de secțiuni și este prezent în 430 de orașe. Sindicatul este afiliat la Kesk (*Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu* – Confederația sindicatelor salariaților din sectorul public), care este membră a Internaționalei Educației.

6. La 15 septembrie 2001, sindicatul a modificat articolul 2 b) din statutul său, după cum urmează:

„[*Eğitim-Sen*] apără dreptul tuturor persoanelor din societate să primească, în mod egal și liber, o educație democratică, laică, științifică și gratuită, în limba lor maternă.,,

A. Prima cerere de dizolvare a sindicatului

7. La 15 februarie 2002, prefectul capitalei Ankara a cerut reclamantului să suprimе termenii „limba lor maternă” din statutul său, pe motiv că erau contrari articolelor 3 și 42 din Constituție, precum și articolelor 1 și 20 din Legea nr. 4688 privind sindicatele funcționarilor („Legea nr. 4688”).

8. Reclamantul a informat prefectul că se confruntă cu un volum mare de muncă și s-a angajat să procedeze la modificarea statutului până la 30 iunie 2002 cel târziu.

9. La 29 martie 2002, în baza prevederilor articolului 37 din Legea nr. 4688, prefectul de Ankara a cerut procurorului republicii din Ankara inițierea unei acțiuni în dizolvarea sindicatului reclamant pe motivul că acesta nu a procedat la modificarea articolului 2 b) din statutul său, conform solicitării.

10. La 3 iulie 2002, reclamantul a modificat articolul 2 b) din statutul său, după cum urmează:

„[Eğitim-Sen] apără dreptul tuturor persoanelor din societate de a primi o educație în limba lor maternă și de a beneficia de dezvoltarea culturii acestora.”

11. La 16 iulie 2002, procurorul republicii a decis să nu înainteze instanței cererea de dizolvare introdusă de prefect, pentru insuficiența probelor și a elementelor incriminatorii. În decizia sa, procurorul a indicat, pe de o parte, că reclamantul modificase articolul 2 b) din statutul său, care prevedea, în noua enunțare, faptul ca persoanele ar trebui „să primească o educație în limba lor maternă”; acesta a indicat, pe de altă parte, că exista o intensă dezbatere pe această temă în sânul opiniei publice și a partidelor politice și că aceasta urma să fie pusă pe ordinea de zi a unei ședințe a Parlamentului. Procurorul a concluzionat că, în aceste condiții, nu mai era necesară declanșarea unei acțiuni pentru dizolvarea sindicatului reclamant sau a unei acțiuni penale împotriva membrilor din consiliul său de administrație.

12. La 15 octombrie 2002, Ministerul Muncii și Securității Sociale („ministerul”) a adus la cunoștința reclamantului faptul că, în urma analizei statutului său modificat la 3 iulie 2002 în vederea conformării cu articolele pertinente din Legea nr. 4688, articolul respectiv nu mai era contrar legii.

B. A doua cererea de dizolvare a sindicatului

13. La 27 iunie 2003, șeful de stat major al armatei a cerut ministerului să ia măsurile necesare împotriva reclamantului, pe motivul că articolul 2 b) din statut, așa cum a fost modificat la 3 iulie 2002, era contrar articolelor 3 și 42 din Constituție.

14. La 15 iulie 2003, ministerul a solicitat prefectului de Ankara să examineze dispozițiile articolului 2 b) din statutul reclamantului în lumina articolului 6 din Legea nr. 4688.

15. La 28 octombrie 2003, prefectul de Ankara a cerut reclamantului să înlăture termenii „să primească o educație în limba lor maternă” din textul articolului 2 b) al statutului său.

16. La 12 aprilie 2004, prefectul de Ankara, referindu-se la dispozițiile articolului 2 b) din statutul reclamantului și rezumând prima acțiune împotriva acestuia, a sesizat procurorul republicii cu o nouă cerere de dizolvare. Prefectul a menționat că, chiar dacă Legea nr. 2923 din 14 octombrie 1983 prevedea educația în diferite dialecte și limbi, articolul 2 din statutul reclamantului, din moment ce se referea la învățământul într-o altă limbă decât limba turcă, contravenea acestei legi.

17. La 10 iulie 2004, procurorul republicii din Ankara a demarat o acțiune împotriva celor șapte membri ai consiliului de administrație ai *Eğitim-Sen*. În cadrul acestei acțiuni, procurorul a solicitat, de asemenea, dizolvarea sindicatului reclamant în baza articolului 37 din Legea nr. 4688, pe motivul că sindicatul nu a suprimat termenii litigioși din statutul său.

18. Tribunalul muncii din Ankara era instanța competentă a se pronunța asupra cererii de dizolvare a sindicatului reclamant, conform dispozițiilor Legii nr. 4688.

19. La 13 iulie 2004, tribunalul muncii din Ankara, în temeiul articolului 6 din Legea nr. 4688, a acordat reclamantului un termen de 60 de zile pentru a modifica dispozițiile litigioase din statutul său.

20. Printr-o sentință din 15 septembrie 2004, tribunalul muncii din Ankara a respins cererea de dizolvare. În motivele sale, acesta a indicat în special faptul că articolele pertinente din statutul sindicatului nu puneau în pericol (*tehlike*) nici unitatea teritorială, națională sau statală și nici frontierele existente ale Turciei. Acesta nu a observat nicio acțiune ilegală a sindicatului, susceptibilă să dea de înțeles că dispozițiile articolului litigios din statutul acestuia ar fi utilizate de către opozanții unității Turciei. Bazându-se pe articolul 90 din Constituție precum și pe articolele 10 și 11 din convenție, tribunalul a făcut, de asemenea, o interpretare proprie a acestor ultime două dispoziții. Tribunalul a precizat în acest sens că libertatea de exprimare constituie fundamentul unei societăți democratice și pluraliste și că o astfel de libertate este o condiție necesară evoluției unei societăți democratice și dezvoltării personale a fiecărei persoane. El a subliniat că, fără această libertate, nu există democrație. Acesta a concluzionat că dispozițiile articolului 2 b) din statutul *Eğitim-Sen* nu erau contrare articolelor 10 și 11 din convenție. Tribunalul a precizat totodată că interpretarea articolului 6 § 8 din Legea nr. 4688 – care acorda un termen de 60 de zile unui sindicat pentru a se conforma legii – trebuia făcută în lumina scopului acestei legi. Potrivit tribunalului, chiar dacă sindicatul nu se conforma legii în termenul acordat, acesta trebuia să analizeze caracterul întemeiat al cererii și să statueze cu privire la fondul cauzei.

21. La 29 septembrie 2004, procurorul republicii a formulat recurs.

22. Printr-o hotărâre din 3 noiembrie 2004, Curtea de casație a infirmat sentința din 15 septembrie 2004 pe motivul că tribunalul muncii din Ankara nu a făcut aplicarea corectă a articolului 6 § 8 din Legea nr. 4688. Aceasta a considerat că respectivul articol nu prevedea o marjă de interpretare, ci se limita la a dispune dizolvarea unui sindicat în cazul în care acesta nu s-a conformat, într-un termen de 60 de zile, dispozițiilor legii. Pe cale de consecință, Curtea de

casăție a concluzionat că *Eğitim-Sen* trebuia dizolvat deoarece nu s-a conformat legii în termenul impus de prefect și de tribunal.

23. Printr-o hotărâre din 21 februarie 2005, tribunalul muncii din Ankara, neluând în considerare decizia Curții de casăție din 3 noiembrie 2004, a reiterat hotărârea sa inițială. În motivarea sa, tribunalul a amintit raționamentul juridic care a stat la baza hotărârii sale din 15 septembrie 2004 și a făcut trimitere la jurisprudența Curții de la Strasbourg în materie de dizolvare a partidelor politice, în special la cauzele privind Partidul comunist unit al Turciei și Partidul libertății și democrației (ÖZDEP). Acesta a amintit, de asemenea, că limba oficială a Republicii Turcia este turca și că, în conformitate cu articolul 66 din Constituție, orice persoană având o legătură de cetățenie cu republica, este de naționalitate turcă. Tribunalul a considerat că faptul de a învăța o limbă alta decât limba oficială nu constituie o acțiune sau o atitudine contrară dreptului, o asemenea atitudine fiind chiar dovada legăturii cu statul Republicii Turcia. Tribunalul a fost de acord că limba oficială este limba turcă și că nu putea exista o altă limbă oficială. Acesta a precizat că, acestea fiind spuse, nu trebuie să existe vreo piedică oarecare în calea învățării altor limbi decât limba oficială. Amintind raționamentul său precedent, fondat pe articolele 10 și 11 din convenție, tribunalul a statuat că dizolvarea unui sindicat, a unei asociații sau a unui partid politic nu poate interveni decât în două cazuri, și anume pentru „pericol iminent” și pentru „criteriul violenței”. El a constatat că sindicatul a cărui dizolvare era solicitată, promova în statutul său educația în limba maternă și dezvoltarea culturii. El a subliniat că, presupunând chiar că acești termeni erau contrari legii, conținutul lor și domeniul lor de aplicare nu constituiau o amenințare iminentă și nici nu incitau la violență, iar menționarea lor în statutul sindicatului nu punea în pericol nici unitatea teritorială, națională sau etatică și nici frontierele Republicii Turcia. Tribunalul a considerat, dimpotrivă, că hotărârea de a nu dizolva sindicatul ar avea ca efect reducerea tensiunii sociale, dezordinii și certurilor din sânul societății, precum și de a restabili pacea în societate.

24. Printr-o hotărâre din 22 mai 2005, camerele reunite ale Curții de casăție (*Yargıtay Hukuk Genel Kurulu*) au casat, cu majoritate de voturi, hotărârea instanței de fond. În motivare, acestea au indicat că articolele 10 și 11 din convenție prevăd limitări fixate prin lege ale exercitării dreptului la liberă exprimare, de reunire și de asociere și că acestea prevăd în mod special faptul că respectivele restricții trebuie să fie necesare într-o societate democratică. Atribuția lor era, așadar, să verifice dacă restricțiile prevăzute de legea națională cu privire la drepturile și libertățile fundamentale erau conforme cu angajamentele internaționale ale Turciei. Ele au considerat că voința exprimată de către sindicat de a promova educația într-o limbă maternă alta decât limba turcă este contrară articolelor 3 și 42 din Constituție și că nu este compatibilă cu unitatea statală și cu sistemul juridic existent. Prin urmare, conform camerelor reunite, dreptul de a fonda un sindicat poate fi limitat, iar astfel de restricții sunt necesare într-o societate democratică. Camerele reunite ale Curții de casăție au conchis că promovarea educației într-o limbă maternă alta decât limba turcă nu putea fi întemeiată pe articolele 10 și 11 din convenție.

25. În opinia dizidentă, câțiva dintre membrii camerelor reunite, bazându-se pe articolul 6 din Legea nr. 4688, au constatat că, în conformitate cu concluzia instanței de fond, dispozițiile litigioase din statutul sindicatului erau conforme cu legea. Aceștia au estimat că, din acest motiv, ordinul dat sindicatului de a-și modifica statutul într-un termen de 60 de zile nu avea un temei legal. Conform acestora, hotărârea trebuia casată pentru ca instanța de fond să se conformeze articolului 6 din Legea nr. 4688 și nu pentru a solicita dizolvarea sindicatului.

26. La 3 iulie 2005, reclamantul a modificat paragraful în cauză din articolul 2 b) al statutului, după cum urmează:

„[Eğitim-Sen] apără, în lumina drepturilor omului și a libertăților fundamentale, dreptul tuturor persoanelor din societate de a primi o educație democratică, laică, științifică și gratuită.”

27. Printr-o hotărâre din 27 octombrie 2005, tribunalul muncii din Ankara, luând notă de modificarea adusă statutului sindicatului reclamant, a conchis că nu mai era necesar a statua asupra dizolvării sindicatului, în măsura în care elementele materiale pe care s-ar fi întemeiat o astfel de acțiune nu mai existau.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

A. Constituția

28. Dispozițiile pertinente din Constituția în vigoare la momentul faptelor, prevăd următoarele:

Articolul 3

„1. Statul Turcia constituie, împreună cu teritoriul său și cu națiunea sa, o entitate indivizibilă. Limba sa oficială este limba turcă. (...)”

Articolul 13

„Drepturile și libertățile fundamentale nu pot fi limitate decât pentru motivele prevăzute în dispozițiile speciale din Constituție și în baza legii, atât timp cât aceste limitări nu aduc atingere esenței însăși a drepturilor și libertăților. Limitările la care drepturile și libertățile sunt supuse nu pot fi în contradicție nici cu litera și cu spiritul Constituției, nici cu exigențele unei ordini sociale democratice și laice, trebuind să respecte principiul proporționalității.”

Articolul 25

„Fiecare persoană are dreptul la libertatea de gândire și de opinie.

Nimeni nu poate fi constrâns să-și dezvăluie gândurile și opiniile, nici nu poate fi blamat sau incriminat pentru gândurile sau opiniile sale, indiferent de cauză sau scop.”

Articolul 26

„Orice persoană are dreptul să-și exprime, în mod individual sau colectiv, gândurile și opiniile și să le transmită pe cale orală, în scris, prin imagine sau pe alte căi. Această libertate înseamnă, de asemenea, facultatea de a-și procura sau de a transmite idei sau informații în afara oricărei intervenții a autorităților oficiale. Dispoziția conținută în prezentul alineat nu

împiedică instaurarea unui regim de autorizare în ceea ce privește emisiile radiofonice, televizate, cinematografice sau prin alte modalități similare.

Exercitarea acestor libertăți poate fi limitată în scopul preservării securității naționale, ordinii publice, securității publice, caracteristicilor fundamentale ale Republicii precum și a integrității indivizibile a Statului în ceea ce privește teritoriul său și națiunii sa, precum și cu scopul de a preveni infracțiunile, de a pedepsi delincvența, de a împiedica divulgarea informațiilor recunoscute ca fiind secrete de stat, de a prezerva onoarea, drepturile și viața privată și de familie a celorlalți, precum și secretul profesional prevăzut de lege și de a se asigura că funcția jurisdicțională este îndeplinită conform cu finalitatea sa.

Dispozițiile reglementând utilizarea mijloacelor de difuzare a informațiilor și a ideilor nu sunt considerate ca limitând libertatea de exprimare și de propagare a gândirii, atât timp cât ele nu împiedică difuzarea.

Legea reglementează forma, condițiile și procedura privind exercitarea libertății de exprimare și de propagare a gândirii.”

Articolul 42

„Nimeni nu poate fi privat de dreptul său la educație și la instruire.

(...)

Libertatea educației și învățământului nu dispensează de obligația de loialitate față de Constituție.

(...)

Nicio limbă alta decât limba turcă nu poate fi predată cetățenilor turci ca și limbă maternă și nici nu poate servi ca limbă de predare în unitățile de educație și de învățământ. Legea stabilește regulile relative la predarea limbilor străine în unitățile de educație și de învățământ, precum și cele la care trebuie să se conformeze școlile în care educația și predarea sunt dispensate într-o limbă străină, sub rezerva dispozițiilor din convențiile internaționale.”

Articolul 51

„Lucrătorii și angajații a dreptul să fondeze sindicate și uniuni sindicale fără autorizare prealabilă, în scopul de a proteja și dezvolta drepturile și interesele economice și sociale ale membrilor lor în cadrul relațiilor lor de muncă, precum și dreptul de a adera și de a se retrage în mod liber. Nimeni nu poate fi obligat să devină membru al unui sindicat sau să demisioneze dintr-un sindicat.

Dreptul de a fonda un sindicat nu poate fi limitat decât în baza legii și pentru motive de securitate națională sau de ordine publică sau în scopul de a împiedica comiterea unui delict, de a conserva sănătatea publică sau bunele moravuri sau de a proteja drepturile și libertățile celorlalți.

Forma, condițiile și procedurile aplicabile exercitării dreptului de a fonda un sindicat sunt stabilite prin lege.

Nimeni nu poate fi membru în mai multe sindicate în același timp în cadrul aceluiași sector de activitate.

Întinderea drepturilor agenților publici care nu au calitatea de lucrători în acest sector, precum și excepțiile și limitările care le sunt aplicabile, sunt stabilite prin lege, într-o manieră conformă cu natura serviciilor cu care [acești agenți] sunt însărcinați.

Statutul, administrarea și funcționarea sindicatelor și uniunilor sindicale nu pot fi contrare caracteristicilor fundamentale ale Republicii și nici principiilor democratice.”

Articolul 66

„Este de naționalitate turcă orice persoană legată de Statul turc printr-o legătură de naționalitate.

(...)”

Articolul 90

„(...)

În caz de conflict între legile [naționale] și acordurile internaționale privind drepturile și libertățile fundamentale, aflate în vigoare conform procedurii și comportând dispoziții diferite cu privire la același subiect, dispozițiile și acordurile internaționale prevalează.”

B. Legea nr. 4688 din 25 iunie 2001 privind sindicatele funcționarilor

29. Dispozițiile pertinente din Legea nr. 4688 prevăd următoarele:

Articolul 6

„1. Sindicatele și confederațiile pot fi fondate în mod liber și fără autorizare prealabilă.

(...)

7. (...) În cazul în care nu sunt complinite [iregularitățile indicate, prefectul] sesizează tribunalul pentru a pune capăt activităților sindicatului sau confederației. (...)

8. Tribunalul acordă [sindicatului și confederației] un termen care nu poate depăși șaiszeci de zile, pentru a se conforma legii și a complini iregularitățile indicate. Dacă la finalul acestui termen acordat, statutul sau documentele în cauză nu sunt conforme cu legea, tribunalul poate ordona dizolvarea sindicatului sau a confederației.

(...)”

Articolul 20 § 1

„Gestiunea și funcționarea sindicatelor și confederațiilor fondate conform prezentei legi nu trebuie să fie contrară calităților și principiilor democratice ale Republicii, așa cum sunt ele definite în Constituție. (...)”

Articolul 37 § 1

„Un sindicat sau o confederație care desfășoară activități contrare calităților și principiilor Republicii așa cum sunt ele definite în Constituție, este dizolvat prin decizia tribunalului competent în cazul litigiilor de muncă, în urma sesizării procurorului Republicii în raza căruia se găsește sediul social [al sindicatului sau al confederației]. (...)”

C. Legea nr. 4771 din 3 august 2002 de modificare a Legii nr. 2923 din 14 octombrie 1983 privind educația în limbile străine, predarea limbilor străine și învățarea diferitelor dialecte și limbi de către cetățenii turci

30. Articolul 2 a) din Legea nr. 2923, așa cum a fost el modificat prin legea din 2002, dispune că nicio limbă alta decât limba turcă nu poate fi predată cetățenilor turci în unitățile de învățământ și de educație. Cu toate acestea, el permite inițierea, la cererea cetățenilor turci, a unor cursuri private de învățare a limbilor și dialectelor pe care aceștia le utilizează în mod tradițional în viața de zi cu zi, în temeiul regulamentului adoptat de către Ministrul Educației Naționale. Învățământul dispensat în cadrul acestor cursuri nu trebuie să fie contrar unității statului și națiunii și nici indivizibilității teritoriului național.

III. TEXTELE CONSILIULUI EUROPEI

31. În cel mai recent raport privind Turcia (punctele 60, 61, 62, 63, 70 și 71), adoptat 10 decembrie 2010 și publicat 08 februarie 2011, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) s-a exprimat după cum urmează:

"Predarea limbilor și predarea în alte limbi decât limba turcă persoanelor care aparțin unor grupuri minoritare nerecunoscute în temeiul Tratatului de la Lausanne

(...)

60. Legea nr. 4771 adoptată în august 2002, care modifică Legea nr. 2923 privind predarea limbilor și educația în limbile străine și învățarea diferitelor limbi și dialecte de către cetățenii turci, a pavat calea pentru deschiderea de școli private pentru învățarea „limbilor și dialectelor utilizate în mod tradițional de către cetățenii turci în viața de zi cu zi”. În baza Regulamentului privind învățarea diferitelor limbi și dialecte utilizate de cetățenii turci în viața de zi cu zi, care a intrat în vigoare la 5 decembrie 2003, s-au inițiat cursuri de limba kurdă în șapte localități, între decembrie 2003 și octombrie 2004. Cu toate acestea, toate au fost sistate, iar alte încercări de a deschide o școală de limbă cercheză la Ankara nu s-au putut materializa, cerințele administrative neputând fi îndeplinite. Autoritățile au indicat că examinarea de către prefecturile în cauză a unor cereri pentru a iniția cursuri private în limbile adyghe și abhază este încă în curs de desfășurare, în conformitate cu Regulamentele menționate anterior. Astfel, în prezent nu există nicio instituție privată din Turcia care să predea limbile vorbite de grupurile minoritare. (...)

61. (...) ECRI salută decizia luată în octombrie 2009 de către autoritățile turce privind deschiderea unui institut de limbi moderne la Universitatea Artuklu din Mardin, în cadrul căruia poate fi predată limba kurdă; au fost, de asemenea, propuse cursuri de siriană, de farsi și de arabă, la deschiderea instituției în februarie 2010. (...) Cu toate acestea, ECRI observă cu regret că în septembrie 2009, Consiliul [de Învățământ Superior] a respins o cerere similară a deschide un departament de studii kurde și de limba și literatura kurdă, la Universitatea din Diyarbakır, cu motivul că cererea, efectuată de o asociație locală, provenea de la o entitate care susținea terorismul.

62. ECRI recomandă autorităților turce să revizuiască conținutul articolului 42 din Constituție, care interzice predarea în școli a limbilor materne altele decât limba turcă, cu excepția cazurilor de aplicabilitate a tratatelor internaționale. ECRI reiterează că un astfel de învățământ ar trebui să existe alături de educația în limba oficială.

63. Totodată, ECRI îndeamnă autoritățile turce să continue eforturile în favoarea educației în limbile și dialectele utilizate în mod tradițional în Turcia. Se recomandă, de asemenea să se asigure că posibilitatea de a iniția cursuri private este pe deplin garantată, îndeosebi prin eliminarea tuturor obstacolelor administrative nejustificate.

(...)

Predarea în limba turcă copiilor cu o limbă maternă alta decât limba turcă

(...)

70. ECRI recomandă din nou autorităților turce să abordeze situația copiilor a căror limbă maternă nu este limba turcă și să se asigure de crearea tuturor premiselor pentru a le permite să învețe în mod corect limba turcă, care este limba de predare, prin punerea la dispoziție, spre exemplu, a unor cursuri suplimentare sau a unor metode de învățare a limbii turce ca a doua limbă. La nivel general, ECRI recomandă autorităților să examineze situația generală a copiilor aparținând grupurilor minoritare, din sistemul școlar, în vederea adoptării de măsuri specifice pentru remedierea inegalităților constatate.

71. ECRI recomandă autorităților turce să se angajeze într-un dialog cu grupurile minoritare privind modul în care conceptul de cetățenie a statului turc este predată în școli, pentru a se asigura că mesajul de integrare dorit este transmis fără a sugera că diversitatea ar fi indezirabilă."

ÎN DREPT

(...)

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 11 DIN CONVENȚIE

41. Reclamantul susține că obligația care i-a fost impusă, de a proceda la modificarea statutului pentru a împiedica dizolvarea, constituie o ingerință în dreptul său de liberă asociere, prevăzut de articolul 11 din convenție. Această dispoziție este enunțată astfel:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.”

42. Guvernul nu s-a exprimat cu privire la acest aspect.

A. Asupra existenței unei ingerințe

43. Pentru reclamant – Guvernul necontestând acest aspect – acțiunea inițiată împotriva sa constituie o ingerință a autorităților naționale în exercitarea dreptului său la liberă asociere, ingerință care l-ar fi privat de posibilitatea de a urmări în mod individual sau colectiv scopul fixat prin statut. Această opinie este împărtășită de către Curte.

B. Asupra justificării ingerinței

44. Curtea amintește ca o astfel de ingerință contravine articolului 11 din convenție, cu excepția cazului în care este „prevăzută de lege”, este dirijată către unul sau mai multe scopuri legitime conform paragrafului 2 din dispoziție și este „necesară într-o societate democratică” pentru a urmări aceste scopuri.

1. „Prevăzută de lege”

45. În speță, Curtea observă că nu este contestat de părți faptul că ingerința în cauză este „prevăzută de lege” și că a fost întemeiată, în special, pe articolele 3 și 42 din Constituție (paragraful 28, supra).

2. Scop legitim

46. Conform opiniei Curții, ingerința litigioasă viza mai multe scopuri legitime, și anume apărarea ordinii sau protejarea securității naționale, inclusiv protejarea integrității teritoriale a statului. Părțile nu contestă acest aspect.

3. „Necesară într-o societate democratică”

a) Principiile generale pertinente

47. Referindu-se la principiile generale care sunt degajate în jurisprudența pertinentă în materie de libertate de asociere (*Gozerlik și alții împotriva Poloniei* [GC], nr. 44158/98, §§ 88-93, CEDH 2004-I, cu referințele acolo citate, și *Asociația Rhino și alții împotriva Elveției*, nr. 48848/07, § 61, 11 octombrie 2011), Curtea amintește că dreptul prevăzut de articolul 11 include acela de a fonda o asociație. Posibilitatea pentru cetățeni de a forma o persoană juridică pentru a acționa în mod colectiv într-un domeniu de interes comun constituie unul din aspectele cele mai importante ale dreptului la liberă asociere, fără de care acest drept s-ar găsi lipsit de sens (*Sidiropoulos și alții împotriva Greciei*, 10 iulie 1998, § 40, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-IV).

48. Curtea amintește, de asemenea, că stadiul democrației într-o anumită țară se poate determina din maniera în care legislația națională consacră această libertate și din felul în care autoritățile o aplică în practică. În jurisprudența sa, Curtea a confirmat în multiple rânduri relația directă existentă între democrație, pluralism și libertatea de asociere și a stabilit principiul conform căruia doar motive convingătoare și imperative pot justifica restrângerea acestei libertăți. Ansamblul acestor restrângeri este supus unui control riguros (a se vedea, printre

multe altele, *Partidul comunist unit din Turcia și alții împotriva Turciei*, 30 ianuarie 1998, §§ 42-45, *Culegere 1998-I*, *Partidul socialist și alții împotriva Turciei*, 25 mai 1998, §§ 41-45, *Culegere 1998-III*, *Refah Partisi (Partidul prosperității) și alții* [GC], nr. 41340/98, 41342/98, 41343/98 și 41344/98, §§ 86-89, CEDH 2003-II).

49. În consecință, pentru a statua asupra existenței unei necesități în sensul articolului 11 § 2, statele nu dispun decât de o marjă de apreciere redusă, dublată de un control european riguros atât asupra legii cât și asupra deciziilor de aplicare, inclusiv cele ale jurisdicțiilor independente.

50. Totodată, Curtea reamintește că, atunci când își exercită controlul, ea nu are ca atribuție să se substituie instanțelor interne competente, ci să verifice, în lumina articolului 11, hotărârile pronunțate de acestea în baza prerogativelor lor. Aceasta nu înseamnă că ea trebuie să se aplece asupra chestiunii dacă statul a folosit această prerogativă cu bună credință, cu grijă și într-o manieră rezonabilă: ea trebuie să analizeze respectiva ingerință în lumina ansamblului cauzei, pentru a stabili dacă aceasta era „proporțională cu scopul urmărit” și motivele invocate de către autoritățile naționale pentru a o justifica sunt „pertinente și suficiente”. Astfel procedând, Curtea trebuie să se convingă că autoritățile naționale au aplicat regulile conform principiilor consacrate de articolul 11 și aceasta, în plus, bazându-se pe a apreciere acceptabilă a faptelor pertinente (*Partidul comunist unit din Turcia și alții*, citată anterior, §§ 46-47, *Yazar și alții*, nr. 22723/93, 22724/93 și 22725/93, § 51, CEDH 2002-II, și *Sidiropoulos și alții*, citată anterior, § 40).

b) Aplicarea principiilor mai sus enunțate la prezenta cauză

51. În prezenta cauză, Curtea observă că împotriva *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası* (« *Eğitim-Sen* ») au fost inițiate două acțiuni în dizolvare, pe motivul că, la articolul 2 b) din statutul său, sindicatul promova educația în „limba maternă”. În ceea ce privește prima acțiune, procurorul republicii a decis să nu sesizeze instanța, pe motivul că obiectivele menționate în articolul litigios nu erau contrarii legii. Ca urmare, la cererea șefului de stat major al armatelor, o a doua cerere de dizolvare, întemeiată pe același motiv, a fost introdusă împotriva *Eğitim-Sen*. Urmare a acestei acțiuni și a hotărârii Curții de casație, *Eğitim-Sen* a modificat articolul 2 b) din statutul său, suprimând mențiunea litigioasă pentru a evita dizolvarea de către instanțele naționale.

52. Îi revine în prezent Curții să aprecieze dacă această a doua acțiune în dizolvare a *Eğitim-Sen* răspunde unei „nevoi sociale imperioase” și este „necesară într-o societate democratică” pentru a atinge „scopurile legitime urmărite”.

53. Curtea observă că tribunalul muncii și camerele reunite ale Curții de casație au făcut dovada unei abordări și a unei interpretări diferite cu privire la articolele 10 și 11 din convenție. Pentru tribunalul muncii, drepturile și libertățile consacrate de aceste articole sunt fundamentale într-o societate democratică, exceptând, în special, cazul incitării la violență, în care, potrivit tribunalului, nu se regăsea articolul 2 b) din statutul sindicatului reclamant. În schimb, pentru

camerele reunite ale Curții de casație, au prevalat excepțiile prevăzute de paragraful 2 al articolului 11 din convenție. Acestea au considerat că dorința sindicatului reclamant de a apăra educația într-o limbă maternă alta decât limba turcă este contrară articolelor 3 și 42 din Constituție și principiului unității statului.

54. Curtea trebuie, așadar, să analizeze dacă constatările camerelor reunite ale Curții de casație pot fi întemeiate pe o apreciere acceptabilă a faptelor pertinente. Ea subliniază, pentru început, că din lectura articolului 2 b) din statutul *Eğitim-Sen* reiese că această dispoziție nu conținea nicio incitare la recurgerea la violență pentru realizarea obiectivelor urmărite. Conform camerelor reunite, *Eğitim-Sen* nu încuraja utilizarea de mijloace ilegale pentru realizarea obiectivului său, și anume acela ca persoanele din societatea turcă să poată primi o educație într-o limbă maternă alta decât limba turcă.

55. Din perspectiva Curții, principiul apărut de *Eğitim-Sen*, și anume acela conform căruia educația oferită persoanelor din societatea turcă să se poată desfășura într-o limbă maternă alta decât limba turcă, nu este contrar principiilor fundamentale ale democrației. Ea subliniază că nimic din respectivul articol din statutul *Eğitim-Sen* nu poate fi înțeles ca un apel la violență, la revoltă sau la orice formă de respingere a principiilor democratice, acesta fiind un element esențial de luat în considerare (*Partidul libertății și democrației (ÖZDEP) împotriva Turciei* [GC], nr. 23885/94, § 40, CEDH 1999-VIII). Conținutul articolului 2 b) din statutul *Eğitim-Sen* trebuie privit în contextul dezbaterii din sânul opiniei publice la momentul faptelor. În acest sens, Curtea subscrie la raționamentul procurorului republicii, care decis să nu sesizeze instanța în cadrul primei cereri de dizolvare a sindicatului reclamant. De fapt, la acea epocă, chestiunea învățământului în limba maternă era dezbătută de opinia publică și în sânul partidelor politice și era pe ordinea de zi a unei sesiuni parlamentare (paragrafele 11, 30 și 31 supra).

56. Curtea admite că o astfel de propunere putea leza convingerile majoritare ale opiniei publice, anumite instituții sau anumite organisme etatice, precum și politica guvernamentală. Acestea fiind spuse, Curtea amintește că buna funcționare a democrației cere ca diferitele entități asociative sau formațiuni politice să poată dezbate în mod public pentru a contribui la găsirea unor soluții la problemele generale care privesc ansamblul actorilor din viața politică sau publică (*Vogt împotriva Germaniei*, 26 septembrie 1995, § 52, seria A nr. 323, și *Partidul comunist unit din Turcia și alții*, citate anterior, § 57).

57. În continuare, Curtea evidențiază faptul că din ultimul raport al Comisiei europene împotriva rasismului și intoleranței (ECRI) privind Turcia (paragraful 31, supra), rezultă că, în afara copiilor aparținând minorităților recunoscute în baza tratatului de la Lausanne – și anume minoritățile non-musulmane – și beneficiind de educație în limba turcă, mai există și alți copii de naționalitate turcă, a căror limbă maternă nu este limba turcă, ci limba adyghe, abkhază sau kurdă. Cu privire la acest subiect, trebuie subliniat că Legea nr. 4771, adoptată la 3 august 2002 și care aducea modificări la Legea nr. 2923 privind educația în limbile străine, predarea limbilor străine și învățarea diferitelor dialecte și limbi de către cetățenii turci, a deschis calea cursurilor private pentru „limbile și

dialectele (altele decât turca) utilizate în mod tradițional de către cetățenii turci în viața lor de zi cu zi”. Curtea observă faptul că această voință a legislatorului, de a iniția cursuri private pentru învățarea limbilor și dialectelor altele decât limba turcă, contrastează cu atitudinea instanțelor naționale, care au considerat că articolul 2 b) din statutul *Eğitim-Sen* aducea atingere articolelor 3 și 42 din Constituție.

58. Curtea nu este convinsă de raționamentul camerelor reunite ale Curții de casație, deoarece acestea nu au indicat în decizia lor faptul că sindicatul reclamant ar fi desfășurat activități ilegale susceptibile să aducă atingere unității Republicii Turcia. Ele nu au precizat nici dacă *Eğitim-Sen* urmărea un scop contrar principiilor democratice sau desfășura activități contrare celor figurând în statutul său. Curtea a notat cu interes faptul că tribunalul muncii a respins această a doua cerere de dizolvare, pe motivul că decizia de a nu dizolva sindicatul ar avea ca efect reducerea tensiunii sociale, a dezordinii și a scandalurilor din sânul societății și de a restabili pacea socială (paragraful 23, supra).

59. Acestea sunt motivele pentru care Curtea este de părere că simpla prezență în statutul sindicatului a termenilor „primirea unei educații în limba lor maternă”, în afara oricărui element care să indice sau să dovedească un scop diferit de cel exprimat în articolul litigios din statut, nu ar putea fi considerată contrară principiilor democrației. Aceasta constată că din statutul sindicatului, așa cum a fost el redactat inițial, reiese că sindicatul apăra dreptul tuturor membrilor societății „de a primi, în mod egal și liber, o educație democratică, laică, științifică și gratuită în limba lor maternă”. Din perspectiva Curții, un astfel de obiectiv, care tinde la dezvoltarea culturii resortisanților naționali care au ca limbă maternă o limbă diferită de limba turcă, și aceasta prin educația în limba lor maternă, nu este contrar în sine cu securitatea națională și nici nu constituie o amenințare pentru ordinea publică. Presupunând chiar, că autoritățile naționale competente ar fi putut considera că educația în limba maternă ar favoriza cultura unei minorități, Curtea amintește că s-a pronunțat deja asupra faptului că existența unor minorități și culturi diferite într-un stat constituie un fapt istoric pe care o societate democratică trebuie să îl tolereze și chiar să îl protejeze și să-l susțină, conform principiilor dreptului internațional (*Tourkiki Enosi Xanthis și alții împotriva Greciei*, nr. 26698/05, § 51, 27 martie 2008).

60. În lumina celor mai sus menționate, Curtea consideră că motivele indicate de către camerele reunite ale Curții de casație nu sunt pertinente și suficiente și că nu sunt proporționale cu scopurile legitime urmărite. Prin urmare, cererea de dizolvare introdusă împotriva sindicatului reclamant, care a avut ca rezultat obligarea acestuia la modificarea articolului 2 b) din statutul său, prin suprimarea termenilor „a primi o educație în limba maternă”, nu poate fi în mod rezonabil considerată ca răspunzând unei „nevoi sociale imperioase”.

61. În concluzie, a avut loc o încălcare a articolului 11 din convenție.

III.CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 10 DIN CONVENȚIE

62. Sindicatul reclamant susține că obligația la care a fost supus, de a proceda la modificarea statutului său pentru a împiedica dizolvarea, constituie o ingerință în dreptul său la liberă exprimare, prevăzut de articolul 10 din convenție. Această dispoziție este astfel enunțată, în părțile sale relevante:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

63. Guvernul nu s-a pronunțat asupra acestui aspect.

A. Cu privire la admisibilitate

64. Curtea observă că acest capăt de cerere este legat de cel analizat anterior, urmând a-l declara de asemenea admisibil.

B. Cu privire la fond

65. În prezenta cauză, părțile nu contestă faptul că a doua cerere de dizolvare introdusă împotriva sindicatului reclamant constituie o ingerință a autorităților naționale în exercitarea de către acesta a dreptului său la liberă exprimare. Această ingerință este prevăzută de lege, și anume de articolele 3 și 42 din Constituție, și urmărește unul sau mai multe scopuri legitime, conform articolului 10 § 2 din convenție, și anume apărarea ordinii sau protejarea securității naționale, inclusiv protejarea integrității teritoriale a statului. Rămâne astfel de analizat dacă respectiva ingerință este “necesară într-o societate democratică” pentru a atinge scopurile legitime urmărite.

1. Principiile generale pertinente

66. Curtea reamintește că, atât timp cât activitățile lor fac parte din exercitarea colectivă a libertății de exprimare, asociațiile, ca și partidele politice, pot pretinde protecția articolelor 10 și 11 din Convenție (*Partidul comunist unit din Turcia și alții*, citat anterior, §§ 42 și 43 și *Yazar și alții*, citată anterior, § 46).

67. Curtea amintește mai departe că libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice. Sub rezerva paragrafului 2 din articolul 10, libertatea de exprimare presupune nu doar “informațiile” sau “ideile” primite în mod favorabil sau considerate ca inofensive sau indifferente, ci și cele care lezează, șochează sau îngrijorează statul sau o fracțiune oarecare din populație: astfel cer pluralismul, toleranța și spiritul de deschidere, fără de care nu există o societate democratică (a se vedea, printre multe altele, *Handyside împotriva Regatului Unit*, 7 decembrie 1976, § 49, seria

A nr. 24, *Jersild împotriva Danemarcei*, 23 septembrie 1994, § 37, seria A nr. 298, și *Yazar și alții*, citată anterior, § 46). Așa cum este consacrată în articolul 10, libertatea de exprimare este însoțită de excepții care implică, totuși, o interpretare restrictivă, iar nevoia de restrângere a libertății trebuie stabilită într-o manieră convingătoare (*Lindon, Otchakovsky-Laurens și July împotriva Franței* [GC], nr. 21279/02 și 36448/02, § 45, CEDH 2007-IV).

68. Curtea reiterează, de asemenea, faptul că adjectivul „necesar”, în sensul articolului 10 § 2, implică o „nevoie socială imperioasă”. Statele contractante se bucură de o marjă de apreciere pentru a determina existența unei astfel de nevoi, însă aceasta este dublată de un control european vizând atât legea cât și deciziile prin care acesta este aplicată, chiar atunci când ele emană de la o instanță independentă. Curtea este așadar competentă să statueze în ultimă instanță asupra chestiunii de a determina dacă „restricția” se conciliază cu libertatea de exprimare protejată de articolul 10 (*Karataş împotriva Turciei* [GC], nr. 23168/94, § 48, CEDH 1999-IV).

69. Curtea reamintește că articolul 10 § 2 din convenție nu lasă loc pentru restricții ale libertății de exprimare în cadrul discursului și dezbaterii politice – domeniu în care libertatea de exprimare are cea mai mare importanță (*Brasilier împotriva Franței*, nr. 71343/01, § 41, 11 aprilie 2006) – sau în cadrul chestiunilor de interes general (a se vedea, printre altele, *Sürek împotriva Turciei (nr.1)* [GC], nr. 26682/95, § 61, CEDH 1999-IV, *Lindon, Otchakovsky-Laurens și July*, citată anterior, § 46, *Wingrove împotriva Regatului Unit*, 25 noiembrie 1996, § 58, *Culegere* 1996-V, și *Faruk Temel împotriva Turciei*, nr. 16853/05, § 55, 1 februarie 2011).

70. În ultimul rând, Curtea reamintește că, într-o societate democratică fondată pe preeminența dreptului, ideile politice care contestă ordinea stabilită și a căror realizare este apărută prin mijloace pacifice, trebuie să găsească o posibilitate convenabilă de a se exprima prin exercitarea libertății de exprimare (*Stankov și Organizația macedoneană unită Ilinden împotriva Bulgariei*, nr. 29221/95 și 29225/95, § 97, CEDH 2001-IX). Astfel cer valorile intrinseci ale unui sistem democratic, cum sunt pluralismul, toleranța și coeziunea socială (*Ouranio Toxo și alții împotriva Greciei*, nr. 74989/01, § 42, CEDH 2005-X, și *Tourkiki Enosi Xanthis și alții*, citată anterior, § 56).

2. Aplicarea principiilor mai sus enunțate la prezenta cauză

71. Curtea a acordat o atenție deosebită termenilor utilizați de articolul 2 b) din statutul sindicatului reclamant și la contextul în care această dispoziție a fost redactată. În acest sens, Curtea consideră că articolul 10 înglobează libertatea de a primi și de a comunica informații sau idei în orice limbă care permite participarea la schimbul public de informații și de idei culturale, politice și sociale de orice fel (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Karataş*, citată anterior, § 49). Curtea a ținut, de asemenea, cont de circumstanțele specifice cauzei supuse spre examinare, în special în legătură cu dificultățile privind lupta împotriva terorismului (*İbrahim Aksoy împotriva Turciei*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, § 60, 10 octombrie 2000, *Zana împotriva Turciei*, 25 noiembrie 1997,

§ 55, *Culegere* 1997-VII, *Incal împotriva Turciei*, 9 iunie 1998, § 58, *Culegere* 1998-IV și *Savgın împotriva Turciei*, nr. 13304/03, § 44, 2 februarie 2010).

72. Articolul 2 b) din statutul sindicatului reclamant promova ideea unui învățământ în „limba maternă”. În contextul Turciei și în sensul primar al termenilor, această dispoziție se înțelege ca promovând educația în limba maternă, care este limba turcă. Acestea fiind spuse, având în vedere situația istorico-socială a Turciei, limba maternă poate, de asemenea, însemna limba resortisanților turci care au ca limbă maternă diferită. În ultimul său raport privind Turcia, ECRI a menționat limbile adyghe, abhază și kurdă ca limbi materne diferite de limba turcă (paragraful 31, supra).

73. În acest sens, este necesar de amintit că, în afara substanței ideilor și informațiilor exprimate, articolul 10 protejează de asemenea modul lor de expresie, indiferent de suport sau de limba utilizate (*ibidem*, § 32).

74. În prezenta cauză, presupunând chiar că sindicatul reclamant ar fi avut ca scop manifestarea voinței de a promova doar educația în limba kurdă ca și limba maternă, pe lângă limba turcă, Curtea amintește că articolul 10 § 2 din convenție nu lasă loc pentru restrângerea libertății de exprimare în domeniul problemelor de interes general. Aceasta ține cont de circumstanțele relative la cauza supusă ei spre analiză. Ea observă că la momentul faptelor, o dezbatere pe această temă în sânul opiniei publice a fost urmată de o modificare a legii, permițând predarea, cel puțin cu titlu privat, în limbile materne utilizate de resortisanții turci, altele decât limba turcă.

75. În acest sens, Curtea observă că respectivul articolul din statutul sindicatului reclamant nu incita la folosirea violenței, la rezistență armată sau la revoltă, și nici la ură, aceasta reprezentând pentru Curte un element esențial de luat în considerare. Acest articol nu era susceptibil să favorizeze violența prin insuflarea unei uri profunde și iraționale față de persoane identificate (a se vedea, *a contrario*, *Süreker*, citată anterior, § 62). Cât privește argumentarea instanțelor naționale privind pretinsa atingere adusă unității teritoriului național (paragraful 24, supra), Curtea observă că programa sindicatului reclamant apăra principiul educației în limba maternă, alta decât limba turcă, pentru persoanele membre ale societății turce. Or, Curtea constată că Guvernul a omis să indice acțiunile concrete pe care sindicatul le-ar fi întreprins, de natură a dezminți sinceritatea programei *Eğitim-Sen*, astfel încât acest aspect nu poate fi pus la îndoială (*Partidul libertății și democrației (ÖZDEP)*, citată anterior, § 42). Așadar, Curtea conchide că unitatea teritorială a statului nu era amenințată de niciun pericol clar și iminent.

76. În concluzie, Curtea consideră că cererea de dizolvare introdusă împotriva sindicatului reclamant – și care a dus la obligarea acestuia la eliminarea din statutul său a termenilor litigioși – a fost disproporționată în raport cu scopurile urmărite și nu a fost, în consecință, „necesară într-o societate democratică”.

77. Așadar, a avut loc o încălcare a articolului 10 din convenție.
(...)

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

(...)

2. *Hotărăște*, în unanimitate, că a avut loc o încălcare a articolului 11 din Convenție;

3. *Hotărăște*, în unanimitate, că a avut loc o încălcare a articolului 10 din Convenție.

(...)

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 25 septembrie 2012, în temeiul articolului 77 §§ 2 și 3 din regulament.

Françoise Ellens-Passos
Președinte

Françoise Tulkens Grefier adjunct de secție

(...)

© **Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2013.**

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Prezenta traducere a fost realizată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ea nu obligă în niciun fel Curtea, care, de altfel, nu își asumă răspunderea pentru calitatea acesteia. Traducerea poate fi descărcată din baza de date HUDOC a Curții Europene a Drepturilor Omului (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din oricare altă bază de date în care Curtea a făcut această traducere disponibilă. Traducerea poate fi reprodușă în scop necomercial, condiția fiind ca titlul cauzei să fie citat în întregime, împreună cu referirea la dreptul de autor menționat anterior și la Fondul Fiduciar pentru Drepturile Omului. Dacă intenționați să folosiți vreun fragment din această traducere în scop comercial, vă rugăm să contactați publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/ European Court of Human Rights, 2013**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2013**

Les langues officielles de la Cour Européenne des Droits de l'Homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>) où de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.